

Julián Carrón

Opvoeding is zelf-communicatie

Een bijdrage voor het
door paus Franciscus gewilde
'Global Compact on Education'

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

Premisse	7
Opvoeden is de zin van het leven geven; geen woorden, maar een ervaring	11
Iets dat de drang van het hart doet ontwaken	29
‘Opvoeding is zelf-communicatie, dat wil zeggen de manier meedelen waarop jij omgaat met de werkelijkheid’	41

Premisse

Het is moeilijk je een grotere uitdaging voor te stellen dan die van de opvoeding. Inderdaad heersen er overal grote zorgen over de duizeling die door zowel volwassenen (ouders en alle andere soorten opvoeders) als jongeren wordt ervaren. Nooit eerder was de uitdrukking ‘educatieve noodsituatie’ (*educative emergency*) zozeer van toepassing als nu.

Daarom is paus Franciscus’ initiatief voor een ‘Global Compact on Education’ een kans voor iedereen: ‘Alle instituties moeten zich laten bevragen (...) en een persoonlijk en gemeenschappelijk engagement aangaan (...) met een nieuwe passie voor een meer open en inclusievere opvoeding, in staat tot geduldig luisteren, constructieve dialoog en wederzijds begrip’.¹

Deze uitdaging laat de scepsis van de volwassenen en de gewondheid van de jongeren geen rust.

Overal rijzen de problemen de pan uit. Sommigen stellen voor om ze in te dammen met nieuwe

¹ Franciscus, *Boodschap bij gelegenheid van het initiatief voor het Global Compact on Education*, 12 september 2019.

regels en gebruiksaanwijzingen, door grenzen en limieten te stellen. Maar regels en gebruiksaanwijzingen blijken elke dag minder in staat het 'ik' op te wekken, zijn interesse te wekken om mee te gaan op een weg die het kan laten groeien.

Moeten we dus de handdoek maar in de ring gooien en de uitdaging als verloren beschouwen?

'Iets onvoorziens is onze enige hoop', zei Eugenio Montale.

Een Roma-leerling uit de periferie van een grote stad spijbelt vaak; zijn ouders kunnen niet goed voor hem zorgen en hij leeft bij de dag. Op een dag zegt een lerares tegen hem: 'Je kunt het best, hoor; je hebt er alles voor in huis. Morgen is de toets, kom je? Ik wacht in elk geval op je'. Ondanks de regen en de busstaking komt hij de volgende dag naar school, te voet, drijfnat. Hij is te laat maar wil toch de klas in. De conrector vraagt hem: 'Waarom?' Hij antwoordt: 'Omdat de lerares op me wacht!' Wat maakte dit mogelijk? Die lerares had in die jongen iets losgemaakt. Een blik vol waardering kan effectiever zijn dan wat dan ook. Die lerares vertelde me dat de manier waarop die jongen nu in de klas zit, veranderd is: hij wil nu leren. Geen enkele regel, educatieve strategie of moreel appel was erin geslaagd het 'ontstoken punt' (Pavese) van die Roma-jongen te raken en in beweging te brengen. Deze simpele episode laat zien hoe door-

slaggevend het is dat een volwassene in dialoog weet te gaan met de diepe behoefte van de ander: de behoefte om bemind, gewaardeerd te worden zoals je bent.

Maar juist dit is vandaag de dag in gevaar; door de context waarin we leven, is er een wantrouwen ontstaan: inderdaad worden de relaties overal gedomineerd door wantrouwen, met het daaruit voortvloeiende 'nee' tegen het risico op misbruik en manipulatie van kinderen door volwassenen dat inherent is aan elke opvoedingsrelatie. Toegeven aan dit wantrouwen zou betekenen: de persoonlijke betrokkenheid van de opvoeder bij de jongeren blokkeren, waardoor de opvoedingsrelatie volledig abstract wordt. We kunnen allemaal de verwoestende gevolgen begrijpen die dit zou hebben voor de relatie met jonge mensen, die het nu meer dan ooit nodig hebben 'generatieve aanwezigheden' te ontmoeten, dat wil zeggen volwassenen die in staat zijn hun menselijke, intellectuele en affectieve hulpbronnen aan te boren die nodig zijn om de opvoedingsrelatie haar doel te laten bereiken.

Weliswaar maakt dit het moeilijker antwoord te geven op de educatieve uitdaging, maar tegelijkertijd kan het – paradoxaal genoeg – een geweldige kans blijken te zijn voor ons christenen: we zullen kunnen getuigen van de overvloed die we erva-

ren in de relatie met Christus, waaruit een vrijheid en een gratuïteit voortvloeien in de relatie met de ander.

Zonder enige bezitsdrang, enkel bezielde door het verlangen om wat we zelf gekregen hebben, te delen met de jongeren die verward op zoek zijn naar iets of iemand die antwoordt op de grenzenloze behoefte van hun hart. Zoals don Giussani voor ons getuigde, met zijn onbedwingbare passie voor de bestemming van jonge mensen: 'Opvoeding is zelf-communicatie, dat wil zeggen de manier meedelen waarop jij omgaat met de werkelijkheid'.²

Zo zullen we kunnen antwoorden op de uitnodiging van de paus om 'rijpe personen te vormen' en 'het weefsel van relaties te vernieuwen, voor een meer broederlijke mensheid'.³

² L. Giussani, 'Viterbo 1977', in: Id., *Il rischio educativo. Come creazione di personalità e di storia [Het risico van de opvoeding. Als creatie van de persoonlijkheid en van de geschiedenis]*, SEI: Turijn 1995, p. 84.

³ Franciscus, *Boodschap bij gelegenheid van het initiatief voor het Global Compact on Education*, 12 september 2019.